

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΡΩΤΕΚΔΙΚΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

KAI

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΚΡΟΛΕΙ ΕΚΚΑ. ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ
1904

Πρωτι.ψάλτου. Έξέδωκε πρώτος τῷ 1828 τὴν δίτομον Ἀνθολόγιαν τῆς Μουσικῆς, ἵς τὰ περιεχόμενα εἶναι πρωτότυπα, ὡς καὶ τὸ βιβλίον τοῦ ἐξ Ἐδραίων Νεοφύτου. Ἐπεθεώρησε διορθώσας τὴν συλλογὴν τῶν ἀραβοτουρκικῶν ἀσμάτων, τὴν καλουμένην «Εὐτέρπην» τοῦ χανενδὲ Ζαχαρίου. Ταῦτα δὲ πάντα ἔγενοντο μετὰ θαυμασίας ὑπομονῆς ὑπὸ τοῦ φιλοπονωτάτου Χουρμουζίου, καίπερ ὑπὸ πενίας κατατρυχομένου. Ἀπεβίωσεν ἐν Χάλκῃ τῷ 1840.

Χρύσανθος Προύσης μητροπολίτης, μαθητὴς τοῦ Πρωτοψάλτου Ηέτρου τοῦ Βυζαντίου, κάτοχος τῆς ἐλληνικῆς, λατινικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης, ἀριστος μουσικὸς, ἐγκρατὴς τυγχάνων ἐν μέρει καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀραβοπερσικῆς μουσικῆς, καὶ χειριζόμενος δεξιῶς τὸν εὐρωπαϊκὸν πλαγίαυλον καὶ τὸ ἀραβοπερσικὸν νέι. Ἐπεσκέψθη διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ ἐμελέτησεν ἴδιᾳ τὰ περὶ τῆς θεωρίας τῆς μουσικῆς συγγράμματα τὰ ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μέχρι Μανουὴλ Δούκα Χρυσάφου τοῦ παλαιοῦ.¹⁾ Ἀρχιμανδρίτης ὁν διαβληθεὶς εἰς τὰ πατριαρχεῖα ὡς ἐφαρμόζων μονοσυλλάβους φθόγγους ἐπὶ τῶν κλιμάκων τῶν ἱχών καὶ ὡς γράφων ἐξηγηματικῶτατα τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων μεμελισμένα μέλη, ἐξωρίσθη εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Μάδυτον, ἐνθα ἐδίδασκε τὴν μουσικὴν διὰ τῆς παραλλαγῆς τῶν μονοσυλλάβων φθόγγων εἰς πολλοὺς φίλομούσους, οἵτινες ἐξεμάνθανον τὴν ἴερὰν τέχνην ἐντὸς δεκαμήνου διαστήματος, ἐνῷ οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν παραλλαγὴν τοῦ ἀρχαίου συστήματος ἐντὸς δεκαετίας. Ἀπιλλάγη δὲ τῆς ἐξορίας ὡς ἐξῆς: Ὁ τότε μητροπολίτης Ἡρακλείας Μελέτιος μεταβὰς μίαν τῶν ἕօρτῶν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Τσιβαλίου οἰκοδομουμένης οἰκίας αὐτοῦ καὶ ἀκούσας τῶν ἐκ Μαδύτου τεκτόνων, ψαλλόντων ἐπιτυχῶς ἐν τῇ ἀνω-

1) Ἡ πραγματεία τοῦ παλαιοῦ Χρυσάφου τὸ πρῶτον δημοσιεύθεῖσα ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως, ὡς ἀνέκδοτος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις μουσικῇ ἐφημερίδι «Φόρμιγγι» (Ἐτος Β' ἀρ. 5, 6, 7, 8, 9) ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Α. Ψάχου.

τάτη τῆς οἰκίας ὁροφῇ τὰ ἔντεχνα μαθήματα, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἐπιρράτησεν αὐτοὺς πόθεν ὅρμῶνται, παρὰ τίνος ἐδιδάχθησαν τὴν μουσικὴν καὶ πῶς δύνανται νεαροὶ ὅντες νὰ ψάλλωσιν εὔχερῶς τὰ δύσκολα λεγόμενα μαθήματα. Μαθὼν δὲ παρὰ τῶν τεκτόνων ὅτι τὴν μουσικὴν ἐδιδάχθησαν ἐν Μαδύτῳ ὑπὸ τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν Χρυσάνθου τοῦ ἀρχιμανδρίτου, τοῦ χρῆστιν ποιουμένου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἱερᾶς τέχνης μεθόδου λίαν εὐκόλου, συνησθάνθη τὸ πρός τὸν Χρύσανθον γενόμενον ἀδίκημα καὶ ἐνήργησε τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς Κων)πολιν. Ἡ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος πεισθεῖσα περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς μεθόδου τοῦ Χρυσάνθου διέταξεν αὐτὸν νὰ παραλάβῃ ὡς συνεργάτας μεθ' ἑαυτοῦ Γρηγόριον τὸν Λαμπαδάριον καὶ Χουρμούζιον τὸν Ἱεροψάλτην, μεθ' ὄντας καὶ πρότερον συνειργάσθη, καὶ νὰ προσθῇ εἰς ἀνάλυσιν τῆς γραφῆς καὶ συστηματοποίησιν τῶν κλιμάκων τῶν ἥχων, καὶ εἰς ἕδρασιν Μουσικῆς Σχολῆς. Ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀμείβουσα τοὺς ὑπὲρ τῆς μουσικῆς κόπους τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τὴν ἐπὶ ὅλην ἔξαετίαν (1815—1821) εἰδότιμον αὐτοῦ διδασκαλίαν ἐν τῇ Μουσικῇ Σχολῇ, ἐν ᾧ τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς ἐδίδαξεν, προήγαγεν αὐτὸν εἰς μπτριπολίτην Δυρραχίου. Ο Χρύσανθος ἐκ Δυρραχίου μετέβη εἰς Σμύρνην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Προύσαν, ἐνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1843. Συνέγραψεν ἐγχειρίδιον τοῦ θεωρητικοῦ καὶ πρακτικού μέρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, διπερ ἔξετυπώθη τῷ 1821 ἐν Παρισίοις, ὡς καὶ τὸ Μέγα Θεωρητικὸν τῆς Μουσικῆς, διαιρούμενον εἰς δύο μέρη, τὸ θεωρητικὸν καὶ τὸν ιστορικὸν, ἐκδοθὲν δὲ μετὰ πολλῶν κόπων ἐν Τεργέστῃ τῷ 1832 ὑπὸ Παναγιώτου τοῦ Πελοπίδα,¹⁾ καὶ θεωρούμενον ὡς πηγὴ, ἐξ ἣν πάντες οἱ ἐπιχει-

1) Ο Π. Πελοπίδας δὲ ἐκ Πατρῶν, διαδός τοῦ τε κερδόφου καὶ λογίου Ἑρμοῦ, ἀγοράσας τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον τοῦ Μεγάλου Θεωρητικοῦ τοῦ Χρυσάνθου μετέβη εἰς Τεργέστην πρὸς ἐκδοσιν αὐτοῦ, καθότι εἰς Κων)πολιν δὲν ὑπῆρχον τότε μουσικοὶ χαρακτῆρες· ὡς ἐκ τῆς ἀπειρίας δὲ τῶν τυπογράφων πολλὰς στενοχωρίας ἐδοκίμασεν· ἀπέθανε δὲ τῷ 1834 μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ συγγράμματος. Ἐμελοποίησε καὶ τίνα μαθήματα.